

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina z naša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 5. januarja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.**

Za denarne pošiljave, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Židovske ulice štev. 5/I.

Na novo delo.

Z današnjo številko začena «Rdeči Prapor» novi letnik. V povečani obliki se prikazuje svojim čitateljem, da mu boče mogoče, v večji meri izpolnjevati naloge, ki jih ima delavski časopis. Z odločno voljo in pripravljeni na delo stopamo v novo leto, prepričani, da naš trud ne ostane brezuspešen. Ravno zadnji časi so pokazali, koliko priljubljenosti je dosegel naš list med najširšimi sloji in v bodoče bodemo storili, kar je v naših močeh, da se dosedanje simpatije še povečajo.

Pri našem delu pa računamo tudi na dobro voljo in na energijo naših cenjenih odjemalcev. Da se list razvije, ni odvisno samo od nas, temveč tudi od kroga njegovih čitateljev. Kajti čim boljše je časopis založen, tem lažje poveča svojo obliko in število njegovih sotrudnikov.

Dosedanji razvoj navdaja pač lahko organizirane delavce z veseljem. Če je začetek za vsako delavsko glasilo težak, je bil še desetkrat težji na Slovenskem. Meščanski listi pripovedujejo pri nas, da jim ni premeško postlano. Kaj še delavskemu listu! Materialnih sredstev ni bilo niti za tekoče iz-

datke; o fondu za izvenredne potrebe se še sanjati ni smelo. Listov boj za obstanek je bil tako trd, da ne sluti tega nihče razven tistih, ki so imeli direktno skrb.

In vendar se ni list samo vzdržal, temveč je napredoval in razvil se je tako, da je stranka pač lahko ponosna. Toda zadovoljni ne smemo biti nikoli, kajti to bi bil začetek stagnacije, in kjer ni napredka, je nazadovanje neizogibno. Vedno naprej! mora biti naše geslo in to mora biti merodajno za vsakega, komur je na tem ležeče, da ima slovensko delavstvo dobro glasilo.

A kje bi bil zaveden socialni demokrat, ki nima smisla za svoje časopise? Razkladati pomen tiska bi bilo danes pač preveč. Opozoriti pa moramo ponovno na to, da mora vsaki pristaš neprenehoma izpolnjevati svojo dolžnost tudi v tem oziru in slab socialist je, kdor ne razširja svojega glasila, vedno in marljivo.

Da se razvije naše časopise, je treba že zaradi tega, ker se glasila nasprotniških strank pomnožujejo in povečujejo, in če zaostaja delavstvo s svojim tiskom, trpe njegovi interesi tem bolj, čim več orožja imajo nasprotniki v rokah. Seveda so razmere za meščanske liste ugodnejše; tam je dosti denarja, pri delavcih ga pa primanjkuje na vseh straneh. Zato pa je treba več požrtvovalnosti. Ako so si delavci pri drugih narodih lahko vstvarili velike časopise, mora biti to s časom tudi slovenskim delavcem mogoče. Je že res, da nas je manj; ali nihče ne misli na to, da bi si slovenski delavci oskrbeli tak tisk, kakor ga imajo Nemci ali Francozi. Toda ako imajo n. pr. češki socialni demokratje, ki pripadajo tudi malemu narodu, tri dnevniko,

so ločila vas od gorovja. Samo dol od mlina je bilo slišati šumenje potoka, ki je metal svojo vodo čez jez. Mlin je nocoj ustavil svoje večno klopotanje. Saj je jutri svatba bogate mlinarjeve hčerke, in če se ženi njegova Cenka, je to pač prav tako velik praznik, kakor velika nedelja, ko mlin tudi stoji. Ljudje v vasi so delali celi dan, aš sedaj so trudni in čeravno še ni noč, so vendar hišna vrata že znotraj zaprta z lesenim zapahom in skozi marsikatero okno potrjujejo glasovi, podobni rezanju drv, da je kmetu trdo delo ravno tako dobra blazina, kakor mirna vest. Pridna kmetica je seveda še budna. Ozreti se mora še, ali je pač vse v redu; ako ne bi pogledala v hlev k rujavi breji kravi in pa v konve za mleko, ne bi mogla mirno zaspati. Še na veliko dvorišče stopi — in res pride Sultan, ki mora stražiti domačijo, pa se obdregne s svojim mrzlim gobcem ob kmetico ter zatoži tako Miciko, ki mu je pozabila prinesiti

do petdeset drugih političnih in strokovnih listov, znanstveni reviji «Akademie» in «Cervanky», leposloven ilustriran list «Rude kvety», dva humoristična lista i. t. d., je to znamenje, da pridemo lahko tudi mi naprej, ako imajo naši delavci dosti volje in žilavosti.

Zato apeliramo ponovno na delavce, naj ne zamude nobene priložnosti, da store kar največ mogoče za razširjenje lista. Največjo korist bodo imeli sami od tega.

Naj nihče ne misli, da je storil dosti, ako je pridobil enega novega naročnika in da mu potem celo leto ni treba več agitirati. Število naših odjemalcev se je pač zelo povečalo, ali pomnoži se lahko še trikrat in štirikrat, ako izpolni vsakdo svojo dolžnost. Pravi sodrug mora vedno misliti na svoj list in vedno mora delovati zanj.

Uredništvo pa bode tudi izpolnilo svojo dolžnost, kolikor bodo le dopuščale razmere. Seveda je prvo, da ostanemo pravo delavsko glasilo. Zastopati interese delavcev pri vsaki priložnosti in v vsakem oziru, nam bode prva in najvažnejša naloga. Na političnem, na strokovnem in na gospodarskem polju bomo vodili brezobziren boj za delavske koristi.

Da ostane list strogo socialno demokratičen, se razume samo ob sebi. Saj ni druge zastave, pod katero bi bili delavski interesi tako zavarovani. Napadi nasprotnikov nas bodo v tem prav tako malo motili, kakor dobrikanje in sladkanje. Socialna demokracija je prebila že tako hude čase, pa je ostala živa in se je okrepcala, da se ji ni treba bati boja. Nasprotno: Boj je naš element. Samo eno naglašamo: Tudi v boju ostane naš list vedno dostojen. Tisto surovost, ki je pri nas

juho. V kuhinjo spremi gospodinjo, zasleduje s pametnimi očmi vsaki gibljaj njene roke, potem pohlasta svojo večerjo iz velike skledo in zapusti zadovoljen svojo jedilno. Za njim zapre kmetica vrata na dvorišču. Zadnja gre na počitek, toda ne v čumnato, kjer smrči kmet, temveč v izbo z železnim omrežjem pred oknom, kjer spi odrasla hči pod težko pirnico, ki jo je v spanju že napol zbacnila. Mati jo zopet pokrije in jo poškropi z blagoslovljeno vodo iz glinaste, pri vratih viseče kropilnice. Sedaj prihaja tudi zanjo čas počitka. Toda še enkrat mora vstati. K oknu pristopi pa pogleda na hrube, da vidi, kakšno vreme bode jutri. Vrhovi žare še v rožnati zarji večera. Zadovoljna se tedaj povrne v posteljo. Lepo bode jutri. V mislih si razdeli delo za bodoči dan. Že se zapirajo trudne oči, ali večerna molitev je krščanska dolžnost. Počasi začne moliti, a delo, misli na opravke in pobožnost se ji pomeša v glavi in vse vpokojujoči spanec

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Prva knjiga.

I.

Jasen pomladni večer je plaval nad samotno kmetško vasjo Gospojno. Dasi-ravno je bilo še svetlo, je vladala na dolgi cesti, ki so jo obroblyale od obeh strani prostrane meščanske in kmetške hiše, globoka tišina. Z mirom v dolini je soglašal mir gorâ. Noben oblaček se ni pojavil nad posneženimi skalnatimi glavami in čeravno je pel še marsikak ptiček svojo večerno pesmico v gozdu, ki se je raztezal v širokem, temnomodrem krogu nad dolino do planin, ga vendar ni bilo slišati do vasi, kajti bujni travniki in polja s cvetočim žitom

prišla v javno življenje in posebno v časopisje, bodemo pobijali z vso odločnostjo, kajti naš smoter je kultura, ne pa poživinjenje.

Ze raditega pa bi nas moral podpirati vsakdo, komur je na tem ležeče, da se iztrebi tisto surovost in nizko ordinarnost, ki strupi pri nas politično življenje. Naše orožje prihaja iz arzenala uma, ne pa iz gnojnice.

In končno ne more izhajati brez socialno-demokratskega lista dandanes nihče, kdor se zanima za javne reči in kdor razume duh našega časa. S preziranjem novih pojavov se pač lahko zaostane, a ravno na Slovenskem vidimo, da je taka taktika uničevalna le za tistega, kdor jo goji.

V tem smislu torej:

Srečno novo leto!

Vera in znanost.

Na zadnjem katoliškem shodu so se zopet posvečeni in neposvečeni jezuitje trudili, da bi uničili znanost, ki je klerikalnim zelotom najhujši trn v peti. Ker pa se je vendar že preveč razvila, da bi jo mogli kratko malo pohrustati, iščejo druga pota, po katerih jo mislijo spraviti ob veljavo. Najnovejše geslo, ki služi tudi ljubljanskemu Jegliču, pravi, da med vero in med znanostjo ni razlike. Vse, kar more znanost povedati, je že povedala vera in — zato je znanost kajpada nepotrebna, kar je nepotrebno, je škodljivo in tako je dokazano, da je znanost vendar škodljiva.

Ako smemo verjeti Jegliču, je v svetem pismu že vse povedano, kar obsegajo knjige o matematiki in o geometriji, o fiziki in o kemiji, o živalstvu in o rastlinstvu, o zgodovini in o zemljepisju, o jezikoslovju in o narodopisju i. t. d. Ako pa je vendar kakšni knjigi kaj takega, česar ni v sv. pismu, tedaj je brezverska in krivoverska, pa v ogenj ž njo, kakor s Cankarjevo liriko. Sicer pravijo skeptiki, da je od Mojzesovih knjig težko zahtevati poznavanje Amerike; da tudi Salomon se ni vedel ničesar o elektriki, o Röntgenovih žarkih, o radiju i. t. d.; da v starem testamentu niso mogli napisati zgodovine francoske in ruske revolucije, ali pa zgodovine papežev. Toda — kaj pa proroki? Saj so oni prorovali bodočnost! Torej je v bibliji vendar vse — preteklost in bodočnost — mein Liechen. was willst du noch mehr?

zakrije celo hišo s svojim zavojem. Samo zvesti Sultan bdi.

Cerkev na koncu vasi, ki se dviguje izmed številnih križev obkrožujočega, jo pokopališča, je razsvetljena. Notri je vse tiho. Samo stara ura na zvoniku tikataka počasi, tako, da je slišati skoraj splošni mir. Lahni odsev, ki se bori na šipah visokih, rasto obokanih okenj z večernim mrakom, prihaja od večne luči, ki gori v cerkvi dan in noč, leto za letom in se jo ugasne samo na veliki petek. Od cerkvenega zidu se odražata dva velika, svetla četverkotnika. Odsev dveh razsvetljenih okenj, iz katerih se razliva soj svetilke po nagrobnih križih na pokopališču. To sta okna župnišča Gospojne. Sicer je še nekoliko dnevne svetlobe, toda jedilnica župnišča, v kateri sedita ravnokar župnik Šušter in njegov kaplan Jožef Hercog pri večerji, ima samo to dvoje malih oken proti pokopališču, zamreženih z železnimi drogovi, in debelo zidovje, ki nosi težak svod, zapira zgodaj nizko sobo pred lučjo. Zato je prinesla kuharica po juhi s pečenko tudi lesteneč, ki ga je postavila z užgane svečo na mizo. Kmetje v vasi raje pač že petrolej, ali župnik je konservativen mož, pa je ostal zvest svečam in meni, da je petrolej nevaren, ker lahko povzroči ogenj.

«Vera in znanost imata enaki temeljni cilj: Boga, vir svetlobe. Zatorej ne more biti nikoli razkola med vero in znanostjo,» pravi pater Boissi; in na katoliškem shodu so govorili govorniki z vseh strani v enakem tonu. Nevednemu človeku, ki povrh še malo misli, se s takimi trditvami lahko imponira. Kdor pa ima količkaj soli v glavi, opazi takoj, da je v stvari vendar preveč razlike; toliko razlike celo, da je vera v resnici nasprotna znanosti. Kajti vera zahteva, da sprejme človek brezpogojno, kar ona uči; znanost pa išče resnico brez predsodkov in brez predmnevanj.

Vera je absolutna konservativnost, znanost pa nepretrgan napredek. Vera je neizpremenljiva, ako hoče ostati čista in sama sebi zvesta; znanost je večni tok in večna izpremena. Vera zapoveduje in zahteva absolutno poslušnost; znanost preiskuje in dokazuje.

Ali princ Lichtenstein pravi: «Pota vere in znanosti se ne bodo nikoli križala.» In klerikalni poslušalci mu pričujejo, kakor da bi bilo to gola in sveta resnica, v tem ko nam dejstva dan na dan pokazujejo, da sta si vera in znanost vedno navsproti. Stokrat se je postavila cerkev kot zaščitnica in najemnica vere z vsem fanatizmom v bran, kadar je znanost odkrila ali dokazala resnico, ki je bila v nasprotju s starimi verskimi nauki. Čislala ni cerkev znanosti nikoli. Nicejski koncil leta 325 je določil, da bodi Velika noč za vse kristjane v nedeljo po prvi polni luni po prvem spomladnem enakonočju. Ali rimska cerkev si ni znala izračunati svojega koledarja in določiti dneve svojih praznikov in kurija je morala poslati ljudi k Arabom v Španijo, da so ji mohamedanski astronomi in matematičarji izračunali, kdaj imajo kristjani Veliko noč in Vnebohod in Binkosti. Kadar so bili rimski papeži iz zdravjem ali s financami v zadregi, so poklicali židovske zdravnike in trgovce. V zahvalo za vse službe se je cerkev najbolj trudila, da iztrebi mohamedance in žide. Za vse napredke civilizacije je imelo papeštvo samo en odgovor: Prokletstvo, preganjanje, smrt. Galilei, Campanella, Sarpi, Bruno so krvave priče papinske ljubezni do znanosti in «indeks», ki obsega najdragocenejše knjige svetovne literature, pokazuje, kako ravna rimska cerkev z vsako knjigo, katere ne more ovreči. Franklinov gromovod, to iz-

Župnik in kaplan sta povečerjala. Okna so bila še odprta; nikakršne zavese niso branile pogleda v sobo ali na prosto. Pa kdo bi hodil še zvečer po pokopališču? In kar se godi v župnišču, sme vsakdo videti in slišati.

„Jutri imate dober dan, gospod kaplan,“ je dejal župnik, pa je odložil časopis. „Jutri se Vam ni treba postiti. Ob sedmih zjutraj že lahko čitate sveto mašo in potem zajtrkujete brez skrbi. Topot se hočem postiti do opoldan in sam odslužiti svatovsko službo božjo.“ Kaplan se je molče poklonil, saj je vedel, da mu župnik vedno dobro želi. Ako bi bilo treba mesto bogate mlinarjeve hčere kopulirati ubogega dninarja, bi gospod župnik gotovo dejal: „Gospod kaplan, jutri Vam je dobro; do desetih lahko spite, jaz pa moram vstati že ob šestih zjutraj.“ A kaplanu se je zdelo popolnoma naravno, da je župnik sam pojedel, kar je bilo boljših grizljejev, slabejše kosce pa da je pustil kaplanu. Nič se ni jezil radi tega. Saj ni postal duhovnik kakor marsikdo, ki misli že v seminarju, da je dobro mesto, to je župnija, ki nosi mnogo denarja, vrhunec poklica, pa jim je celo življenje večna dirka za vedno večjimi dohodki. Nič ni bil podoben tistim, ki takoj radi pobegnejo iz župnije, ako lahko dobe

najlbo «luteranskega norca», so zavrgli kot «predrzno izzivanje božje vsegamogočnosti». Papež Gregor XIV. je za «večne čase» prepovedal stavbo železnic v cerkveni državi, češ, da so to čudeži antikrista, ki prihaja v pogubo krščanstva. Dominikanec Hiacint Romanini je leta 1862 v svojih pridigah pred Pijem devetim obsodil vse pridobitve fizike in kemije, plinsko razsvetljavo, brzovav in parbrode — kot prokleta slepilo hudičevo, ter je one, ki so jih iznašli, priporočil sveti inkviziciji kot obsedence. Z osemdesetimi stavki «Syllabusa» je cerkev dne 8. decembra 1864 odklonila vso znanstveno kulturo.

Pomagalo to seveda ni nič. Cerkev je pobijala nauk, da je zemlja okrogla; danes se to uče otroci v ljudski šoli. Z vso odločnostjo je zagovarjala nauk, da je zemlja središče vsega sveta; gimnazijalci vedo danes, da je geocentrični nauk otroška sanjarija. Z ekskomunikacijo in z grmadami se je borila cerkev zoper nauk, da se obrača zemlja okrog solca — pa vendar se obrača. Kolumbovo podjetje je imenovala brezbožno in sedaj mora nastavljeni duhovniki in škofe v Ameriki in Avstraliji. Zahtevala je, da se prve termometre uniči kot grešne; danes ima vsaki župnik nedolžni aparat v svoji sobi.

Da je katoliška cerkev načeloma nasprotna vedi, se vidi posebno jasno iz razmerja splošne ljudske izobrazbe v katoliških deželah. Povsod hoče cerkev dobiti solo, v svoje roke; kako bi bilo, ako bi se ji to posrečilo povsod, pokazuj jo jasno številke. Čim bolj katoliška je dežela, tem slabejše so šolske razmere. Protestantizem, ki je zavrgel precejšnjo kopo katoliških dogem, daje tudi svojim pristašem relativno večjo duševno svobodo, kakor katolicizem. Tako so tudi protestantske dežele splošno bolj izobražene, kakor katoliške.

Število analfabetov v posameznih deželah dokazuje jasno to resnico, ki je razvidna iz sledečega pregleda:

	Kat. preb.	Analfabetov
Španija	99,5 odstotka	58 odstotkov
Italija	99,5	47
Avstro-Ogrska	76	36
Nemčija	36	18
Danska	0,2	0,3
Šved.-Norveg.	0	0,2

drugo, kjer se more hraniti pet krav mesto štirih. Kaplan Hercog pa tudi ni bil izmed tistih, ki jim je duhovništvo zadnje pribežališče, kadar so se s težkim trudom prerinili skozi gimnazij, pa se čutijo preslabe za visoko šolo in ostanejo lenobno pri pač malce suhih, a vendar hranilnih mesnih loncih, da jim ni treba nastopati težavne poti po puščavi življenja. Mladi kaplan je izvršil zrelostni izpit z odliko in sin premožnega kmeta bi bil imel dosti gmotnih sredstev, pa tudi duševnih darov, da bi se bil posvetil kakršnimibodi posvetnim naukom. Hotel pa je biti duhovnik, pravi, popolni duhovnik. Bilo je sicer tudi njegovo srce, ko se je za večne čase odrekel svetu in vsem njegovim slastem, a radostnega srca je žrtvoval samega sebe. In že nekoliko mesecev je bil sedaj kaplan v Gospojni. Vsi šolski otroci so ga že poznali in ker jih je imel rad ter jih je poučeval z ljubeznijo, v tem ko je bil gospod župnik v šoli zelo strog in s šibo vtepal katekizem, so bili učenci gospodu kaplanu zelo vdani. Sicer pa je bil še precej tuj v Gospojni.

Gospod župnik se je zopet poglobil v svoj časopis in semtertja je udaril z roko po mizi, kakor mu je bila navada na prižnici, zlasti kadar je zašel s svojo pridigo na politično polje. To pa se je zgodilo

Italija torej, skozinsko katoliška dežela, ki je raj za pape, kjer ima papež sam svoj sedež, kjer je dom «katoliške kulture», kjer je cerkev poleg cerkve, samostan poleg samostana, šteje 15 milijonov odraslih prebivalcev, ki ne znajo čitati in pisati. Belgija, pobožna katoliška dežela, s klerikalno večino v parlamentu, je vzlic velikanski industriji v izobrazbi tako zaostala, da je leta 1901 po poročilu šolskega nadzornika komaj 21% otrok v šolskih letih res zahajalo v šolo.

Katolicizem ne vstraja tal, na katerih bi lahko cvetela znanost. Upanja pa tudi ni, da bi se to izpremenilo, kajti vsi poskusi, da se modernizira katoličanstvo, so se izjalovili in se morajo izjaloviti, kár reformirani katolicizem ne bi bil več katolicizem. Papež, ki ne bi bil absoluten, ne bi bil več papež, vatican, ki bi priznal svobodo znanosti, bi izrekel bankrot katoličanstva in cerkve.

Ako se prizna, da je znanost človeku in človestvu nujno potrebna, tedaj je škodljivost in pogubnost klerikalizma popolnoma jasna. Posebno delavcem škoduje klerikalizem in njegova moč, sovražna vsemu napredku, brez katerega ni bodočnosti za delavstvo. In če se pri nas klerikalizem maskira, kakor bi bil delavstvu prijazen, se lahko ugane, da ima tudi tukaj svoje namene, s katerimi pa delavci nimajo opraviti ničesar. Klerikalizem zna nastopati v vseh odevah, danes tako, jutri tako; vedno pa ostani duševni in vsaki svobodi sovražni klerikalizem. Enkrat uči: «Naj-hudobnejši so razkolniški kralji, oni morajo biti tirani; vsi krivoverski knezi so bili vedno predmet zaničevanja; vsi proroki so trdili, da so hujski kakor psi... Razkolniški kralj je največji hudodelec med ljudmi, po zapovedi sv. pisma mora biti umorjen; nikoli ne more vladati nad kristjani, proti katoličanu ne sme nikoli nastopiti kakor priča pred sodnijo, sveti veri je nevarnejši kakor sultan; radi razkolništva izgubi kraljevsko dostojanstvo in nihče ga ne sme slušati.» Drugič pa se brati z «razkolniškim» nemškim cesarjem in pošilja «razkolniškemu» ruskemu carju blagoslov in pozdrave. Zanašati pa se ni nikoli na njegovo ljubezen. Kadar se približuje delavcem, ima že pripravljeno vrvo, da jih še močnejše zveže.

prav čisto. Saj so bili politično razburjeni časi, ko se je koncem šestdesetih let pretečenega stoletja vnel hudi boj med liberalizmom in klerikalizmom v Avstriji in ravnokar so se bile zopet volitve. To je bil tudi uzrok, da je gospod župnik s tako vnemo prebiral „Ljudskega Prijatelja“. Ker so nocoj vtihnili vsi pogovori, je vzel tudi kaplan knjižico iz žepa in je začel čitati. Bil je spis svetega škofa Avgušтина. Toda dolgo ni čital. Vstopila je zopet kuharica. Prinesla je samo priprost lesteneč z lojeno svečo in železno utrinjalo. To je postavila pred duhovnega gospoda ter je prižgala svečo. Za kaplana je bilo to znamenje, da naj odide v svojo sobo. Tudi to se je zdelo gospodu Hercogu popoloma umevno. Saj je samo kaplan in ima le pravico do lastne sobe. Ta kaplanska soba pa je del župnišča, kjer je župnik gospodar, v njegovem imenu pa vlada kuharica. Vse to je mlademu kaplanu samoobsebi umevno, pa niti ne misli, da bi moglo biti drugače. To je sreča zanj, kajti nezadovoljnost z razmerami, ki jih posameznik ne more izpremeniti, je navadno začetek duhovniške bede in konec je večinoma grozen. Hercog vstane torej nemudoma, vzame svečo, pokloni se župniku ter mu zaželi lahko noč. Prečastni pa je tako poglobljen v svoje berilo, da

Politični odsevi.

Baron Fejervary se je menda res naveščal svojega ministrstva, kar je z ozirom na njegovo situacijo verjetno. Po poročilih nekaterih časopisov je na zadnji avdijenci resno prosil kralja, naj sprejme njegovo demisijo. Kralj pa je odgovoril: Pripeljite mi najprvo naslednika. Tedaj se je Fejervary vdal.

Italijansko ministrstvo je demisioniralo, ker je zbornica pač izrekla zaupanje vladi, ni pa hotela potrditi trgovinskega ugovora s Spanijo, vsled katerega bi bila dobila italijanska vinoreja velikansko konkurenco. Kralj je pozval vnovič Fortisa, da sestavi ministrstvo. Fortis si je obdržal predsedništvo, notranje zadeve in začasno tudi poljedelstvo, zunanje zadeve ima senator marki de Sanguiliano, pravosodje poslanec Finschiaro, finance senator Vacchelli, zaklad poslanec Carcano, vojno general Majnoni d'Intignano, mornarico senator admiral Mirabello, pouk poslanec Demarinis, javna dela poslanec Tedesco, pošto in brzojav poslanec Marsengo Bastia.

Anarhističen atentat se je primeril na sveti večer v Barceloni na Španskem. Ko se je nadškof kardinal Casanas zvečer ob 8. uri vrnil iz stolne cerkve, ga je hotel anarhist José Salas Comas zabosti. Kanonik, ki je spremljal kardinala, je udaril napadalca po glavi in je tako preprečil atentat. Ko so hoteli napadalca aretirati, je izpraznil malo steklenico s strupom in je bil takoj mrtev.

Belgijec Joris, ki je bil obdolžen, da je izvršil znani atentat proti turškemu sultanu, je bil obsojen na smrt. Z njim je bilo obsojenih še nekoliko sokrivcev, nekateri obtoženci so bili pa oproščeni. Ker je Joris belgijski podanik, je belgijsko poslanstvo zahtevalo, naj se ji izroči obsojenca, kar pa je turška vlada odkločila.

O volilni reformi, ki jo hoče baron Gautsch predložiti državnemu zboru, se sliši in čita vsak dan kakšno novo kombinacijo, včasih tudi po več na dan. Takemu ugibanju je seveda prav malo verjeti in dosti smešno je, ako prinesejo nekateri časopisi o vsakem takem «načrtu» poseben razjarjen uvoden članek. Gautscheva osnova najbrže sploh še ni gotova; čemu naj bi sicer tudi služile konference s strankami? Samo kot kuriozum

niti ne dvigne pogleda in slišati je samo nerazumljivo mrmranje. Kuharica pa sprejme kaplanov pozdrav, kakor da velja tudi njej in odzdravi milostno. V župnišču, kjer opravlja stara kuharica službo, se zgodi kaj redko, da bi ta doma prva pozdravila kaplana. Kuharica je vedno središče, ki se suče okrog njega vse življenje v župnišču. Ona je konservativni element, stalnost v izpremembi, kaplani pa prihajajo in odhajajo. Dvajset kaplanov je že v župnišču jedlo iz skled te kuharice. Ona pa stoji še vedno pri enem ognjišču. Seveda je župnikova kuharica samo služkinja; toda je li gospod kaplan v resnici kaj drugega? Še pred nedavnim časom je bil njegov službeni naslov v nemščini „Gesellpriester“ in čeravno je naslov izpremenjen, pa se mu pravi pomožni duhovnik, je vendar ostalo staro razmerje: Župnik je mojster, kaplan pa pomočnik-Geselle, kakor pri krojačih in čevljarjih, kjer vlada mojstrica navadno nad mojstrom in nad pomočniki. Stari naslov pa si je ljudstvo po svoje predstavilo, da je resnici primeren; v mnogih avstrijskih krajih imenujejo kaplana, ne da bi ga hoteli žaliti, duhovskega hlapca ali pa posvečenega fanta*). V hierarhiji kmetske domačije sledi namreč kmetu hlapec, njemu pa fant,

*) „Pfarrknecht“ ali „Geweihter Bube“.

beležimo torej sledečo najnovejšo kombinacijo. Volilno pravico ima, kdor izkaže dveletno nepretrgano bivanje v občini; samo v domači občini zadostuje šestmesečno bivanje. Temeljno število za volilne okraje bode 50.000 prebivalcev. Pri razdelitvi se bode pa oziralo tudi na davčno moč, tako da bodo imeli volilni okraji, ki plačujejo razmerno več davka, lahko tudi manj kakor 50.000 prebivalcev. Dunaj dobi 25 poslancev. Deželna glavna mesta bodo volilni okraji, tudi če imajo manj kakor 50.000 prebivalcev. Število poslancev se zviša na 240. Češko, Nižjeavstrijsko in Galicija dobe več mandatov, kakor doslej. — Ne sme se pozabiti, da bode tudi delavstvo govorilo, posebno kadar bode znan pravi načrt vlade.

Grof Goluchowski, slavni avstrijski minister za zunanje zadeve, baje ostopi. Sliši se, da njegova demisija ne izvira iz njegovih ponesrečenih političnih spekulacij, temveč iz neke privatne afere, ki se je odigrala v Budimpešti, v katero je baje vpletena neka dama.

Krščansko-socialna slava blede tudi na Nižjem Avstrijskem, torej v njih rojstni deželi. Pri zadnjih volitvah za trgovsko in obrtno zbornico so njih kandidatje za četrto skupščino po celi deželi sijajno propadli; na Dunaju so izgubili tudi tista dva mandata, ki so jih imeli doslej. Mali trgovci in obrtniki kažejo torej že hrbet stranki, ki jih je hotela «rešiti».

Pri barantanju za volilne okraje bode med meščanskimi strankami gotovo huda vojska, kadar se razvije stvar z volilno reformo toliko, da postane vprašanje okrajev aktualno. Že sedaj se mlati po vseh taborih fraze, da se kar kadi. Da bi vsaka stranka rada kaj profitirala, lahko razumemo in radi verujemo. Samo prosili bi, naj bi to lepo priznali, pa naj se ne bi sklicevali na pravico in pravičnost, na etiko in moralo in kdove na kaj še lepega. Tudi «Slovenski Narod» se je silno ešofiral, ko je neki dunajski list — prav malo uvaževani «Neues Wiener Journal» — pripovedoval, da dobi baje po izjavah nekega visokega državnika v bodoče tudi kranjska dežela manj mandatov, kakor jih ima sedaj. V «Narodovih» očeh je to atentat na Slovence. S tako vabo je seveda lahko ribariti in zato je treba nekoliko pojasnila. Nam bi gotovo koristilo, ako bi bilo

kakor pri rokodelcih mojstru pomočnik, njemu pa vajenec.

Ko je kaplan zapustil mračno jedilno, je stopila kuharica k vratom in je poslušala, dokler je bilo slišati njegove korake. Potem je malo odprla vrata in je pogledala na hodnik. Videla je še, da je izginila luč na stopnicah; tedaj je zaprla vrata in je rekla gospodu župniku, ki je sedaj zložil časopis: „Odšel je v svojo sobo.“

„S časom postane že še pameten“, je odgovoril župnik. „Po noči še po cele ure moliti v cerkvi, to bi mi bila povsem nova navada, ki je ne morem trpeti.“

„No, prečastiti gospod bi prišel pri ljudeh na lep glas, ako bi hodil kaplan še v cerkev, kadar ni maševanja, pa bi tam molil po cele ure. Saj bi ljudje rekli, da je kaplan svetejši, kakor gospod župnik.“

„Zaradi mene se pač ne more nihče pritoževati; vsak dan berem svojo mašo pa ne vem, kje naj bi vzel časa, da bi hodil še molit v cerkev. Seveda, takemu kaplanu je lepo; saj ima vsak dan praznik. Ali šestdeset oralov zemlje, kakor jih imam jaz, pa 20 krav in štirje konji — da, kaj pa je s prasno svinjo?“

V tem je kuharica zaprla okna in jih je zastrla z rdečimi progastimi zavesami, dasiravno je bil zrak, ki je prihajal od zu-

v deželi prav mnogo mandatov, vsled česar bi bili volilni okraji prav mali, kajti tedaj bi bilo tudi socialnim demokratom lahko, pridobiti kak mandat. Ali če bi vsaka stranka presojala volilno reformo s stališča svoje lastne koristi, tedaj sploh nobena volilna pravica ne bi bila mogoča. Ako se hočete odpraviti privilegije, se ne sme zahtevati varstva za svoje lastne privilegije. In res je, da je sedanje število poslancev s Kranjske privilegij. Po številu prebivalcev bi prišlo na deželo 8 mandatov, sedaj pa je 11 poslancev s Kranjskega. Ali če bi se v bodoče to število zmanjšalo, se vendar ne bi moglo reči, da je to izguba dežele, kajti «Narod» menda pač sam ne bode trdil, da zastopajo veleposestniki deželo. Odločno nasprotujemo poskusu, da se ustvari kak privilegij za Nemce. Toda s kakšno pravico bi protestirali proti takim umetnim določbam, ako bi v isti sapi zahtevali izjemno varstvo naših koristi? Enako pravico zahtevamo in s tem je že rečeno, da ne obsojamo samo kurije, temveč tudi vsako krivično volilno geometrijo; iz tega pa sledi popolnoma logično, da tudi za lastno deželo ne smemo zahtevati predpravil. V teh načelih nas tudi vsa certeficalna razburjenost «Narodova» ne bode omajala.

Ogrska volilna reforma.

Fejervaryjeva vlada je dne 19. decembra razglasila svoj načrt volilne preosnove za ogrski državni zbor. Vlade do vlade in tudi najboljša nima poguma, da bi šla z dobrimi nameni do skrajnih konsekvenc. Načrt, ki je tedaj zagledal beli dan, prikazuje, da se je dal tudi Kristoffy precej omeščati, kajti objavljena osnova in njegov znani kandidatski govor se ne ujemata popolnoma. Vlada pripravlja pač prav obsežno razširjenje volilne pravice, toda načelo splošnosti ne pride do veljave. Najbrže misli Kristoffy, da se bode z «zmernim» razširjenjem ložje pridobilo sedaj vladajoče stranke, kakor pa s popolno splošno pravico. Ali se v tem ne moti, se bode pokazalo. Priznati je sev, da treba, da so na Ogrskem razmere nekoliko drugačne, kakor v Avstriji; kar bi pri nas pomenilo korak nazaj, je tam še vedno lahko korak naprej. Zato je mogoče, da bodo ogrski delavci sprejeli Fejervaryjevo volilno reformo, v tem ko bi avstrijski delavci soglasno odklonili tak načrt.

Največja njegova napaka je pač ta, da izključuje analfabete; in to je na Ogrskem lepo število. V Avstriji bi bilo kaj takega

seve la nemogoče, kajti pri nas imajo ljudje, ki ne znajo čitati in pisati, že volilno pravico, če že ne drugje, pa v peti kuriji. Zdi se nam seveda, da bi vsled te določbe najbrže tudi na Ogrskem nekaj volilcev izgubilo dosedanjo pravico, ako ne bi načrt ustanovil izjemo; saj je najli analfabetov tudi med prostniki. Določba je na vsak način krivična. Da ni dosti šol, tega niso krivi tisti, ki niso prišli vanjo, temveč država in družba, ki ne skrbi za zadostno šolstvo. Sicer pa se nikakor ni dokazano, da ne bi bilo med analfabeti pametnejših ljudi, kakor včasih med študiranimi. Zanimivo bode tudi vprašanje, kako se bode konstatiralo, ali zna kdo čitati in pisati, ali ne. S šolskimi izpričevali se tukaj ne dokaže ničesar. In pa: Koliko mora znati:

Glavne določbe načrta so sledeče:

Volilno pravico ima vsak možki, ki je dosegel 24. leto, ako je ogrski državljan in zna čitati in pisati. Dosedanji volilci, ki niso zmožni branja in pisanja, imajo volilno pravico še za dve volilni dobi.

Za poslanca je lahko izvoljen, kdor ima aktivno volilno pravico in je že deset let ogrski državljan ter more zadostiti določbi, da je madjarščina zborovalni jezik v parlamentu. Treba je torej, da zna madjarsko.

Od volilne pravice je izključen, kdor je bil obsojen radi kakšnega iz dobičkazelnosti storjenega pregreška ali hudodelstva, ali pa kdor bi bil po uveljavljenju postave obsojen radi ščuvanja ene narodnosti proti drugi.

Razdelitev volilnih okrajev določi poseben zakon. Vsak volilni okraj voli enega poslanca. Vsaka občina ima poseben volilni imenik in voli se v vsaki občini posebej. Volitev je direktna in tajna.

Dosedanje število poslancev ostane nezpremenjeno. Vsak mandat velja za pet let.

Utemeljitev, ki je dodana zakonu, obsega sto strani. Tam je rečeno, da se ne more zahtevati od volilca, da bi moral znati madjarsko čitati in pisati, ker bi bilo to ogromno volilno oropanje. Dosti je, ako se zahteva sploh znanje čitanja in pisanja.

Število volilcev bi pač po tej osnovi zelo naraslo. V tem, ko ima sedaj samo 40.000 delavcev volilno pravico, bi jo tedaj dobilo 800.000.

Pri vsem tem ostaja še vprašanje, kako naj iz načrta postane zakon. Fejervaryjeva vlada gotovo nima bodočnosti. Fejervary sam ne misli na to. Poroča se, da je zopet predložil kralju svojo demisijo, ki pa ni bila sprejeta. Ako pride do kompro-

nar, ako se ima poleg tega dobro hrano in sobo od župnika. In gospod župnik Šuster je lahko ponosen na svojo točnost; kajti on pozna marsikaterega duhovnega brata, ki ostane svojemu kaplanu po pol leta in še dalje dolžan tedensko plačo. Tega on ne mara. Seveda sta dva goldinarja na teden preveč za kaplana in prav dobro se še spominja na blagopokojnega škofa Tomaža, ki je dejal, da ne more razumeti, kaj počne kaplan s tako svoto denarja. Pa je že tako, da je treba skrbeti, da se kaplanu dobro godi. No, njegova župnija že nese. Sam je umen gospodar, ki pozna poljedelstvo, kuharica pa je vzorna gospodinja. Tukaj, v Gospojni si je prihranil že nad osemdeset tisoč goldinarjev; lahko je torej plemenit ter izplačuje kaplanu točno njegovo tedensko plačo.

V tem, ko se je gospod župnik Šuster tako pogovarjal, je kaplan klečal gori v svoji sobi, pa je molil. Po sobi se je razširjal slab duh; lojena sveča je bila smrkava in kaplan ni mislil, da bi moral vzeti pri vsakem gloria patri utrinjalo v roko. Končno

misa med krono in med koalicijo, tedaj Fejervary seveda takoj odstopi in vlado se sestavi izmed večine v parlamentu, ki pač še igra nepopustljivo energijo, a je vendar že vidno popustila. Ali si bode nova vlada prisvojila Fejervaryjev načrt?

Z ozirom na stališče krone, ki je dala osnovi predsankcijo in na oficiozno razglasitev v uradnem listu bi bilo pač misliti, da je sprejem reforme pogoj za vsako novo vlado, ki ga mora sprejeti. Ako bi se zgodilo tako, bi bilo pričakovati, da se stvar mirno realizira. Toda vprico sedanje zamotane situacije in z ozirom na neodkritosrčenost koalicije v volilnopravnem vprašanju je nemogoče s kolikaj gotovosti ugibati o bodočnosti načrta.

Gotovo je le toliko, da stvar ne more več zaspali in da ne pride več z dnevnega reda. Ogrski socialni demokratje, ki so s svojim nevstrašnim nastopom v najtežavnejših časih omogočili, da je vlada — pod pritiskom razmer — izdelala in objavila načrt, bode že sibelil, da postane zakon. Toliko volje in toliko moči imajo in to je najboljša garancija za reformo.

Rusija.

Vsako ublaževanje položaja je zaman. V ogromni ruski državi poka in gori na vseh straneh. Zadnji čas je pomolila reakcija zopet svojo taco, misleča, da doseže s strahovanjem, česar ni dosegla s koncesijami in z zvijačo; toda to je bil samo nov veter v ogenj in revolucija je le še bolj vzplamtela. V Peterburgu so vojaki in kazaki obkolili hišo gospodarske družbe, kjer je zboroval svet delavskih delegatov, ter so aretirali vse zborovalce. Vse časopise, ki so objavili manifest delavskega sveta, pozivajočega delavce, naj se pripravijo na ustajo, je vada ustavila ter zaprla vse glavne urednike. Ali vse to ne pomaga nič. Ta korak je pač naredil vtisk, ali ne takega kakor ga je pričakoval reakcionarni minister Durnovo. Delavci so izvolili nov izvrševalni odbor, ki se je takoj posvetoval o splošni stavki in je tudi že izdal proglas. Aretirane delavske delegate so potem z malimi izjemami zopet izpustili.

Ječe v Petro-Pavlovi trdnjavi so prenapolnjene, zunaj pa napreduje revolucija od dne do dne. Vse, kar je upal Vitte od manifesta z dne 30. oktobra l. l., je splavalo po vodi. Tekom šestih tednov izza razglasa konstitucije se je revolucija tako razvila, da je postala splošna. Iz vseh krajev prihajajo

je bil gotov z oficijem za drugi dan. Z usekačem je tako nerodno obdelaval poogljene stenje, da je ugasnil luč. Ni je več prižigal, temveč odprl je edino okno in dolgo je gledal ven. Doli leži v globokem pokoju pokopališče z železnimi in lesenimi križi. Na nasprotni strani so na cerkveni zid naslonjeni veliki nagrobni kamni domačih družin bogatih kosarjev. Tako sosodstvo mrličev in grobov ne bi bilo komu drugemu ravno prijetno. Ali duhovniku ni pokopališče mesto strahu, tudi sredi noči ne. Saj so oni, ki leže tam doli pod travo, ravno tako njegovi prijatelji, kakor živahna mladina v šoli. Njegova lastna roka jih je blagoslovila za večnost, ko so jih pogreznili v zemljo. In kakor se kmet ne boji njive, ki je z lastno roko posejal semenja vanjo, tako se sprijazni duhovnik z bližino mrličev, ki jim je stal ob smrtni postelji in ki še vedno moli zanje vsaki dan. Od srca zadovoljen je vzel Hercog dolgo pipo, ki je imela svoje stalno mesto poleg postelje, tako da jo je tudi v temi lahko našel. In ko je nabasal vanjo komisnega tobaka, ki

poročila o vojaških uporih. In kar je značilno: Mnogi zapovedniki izpolnjujejo želje, ki jih vojaštvo predlaga v taki obliki, da bi bile prej kar deževale najkrutejše kazni. Vojska sodišča obsojajo vojake radi upora, ki bi bili v prejšnjih časih neusmiljeno obsojeni na smrt, s kratkim zaporom ali pa z uvrščanjem v disciplinarni bataljon.

Kmalu ne bode več posadke, ki se ne bi bila uprla, in razobesila rdečo zastavo. V raznih bojih so bili tudi že zvesti vojaki pobiti. Civilni ustaši imajo že mnogo orožja. Stavke se razširjajo. V mnogih mestih so organizirane provizorične vlade. Iz Mandžurije in iz Sibirije se poroča, da se je polovica ondotnega vojaštva uprla.

Najhujše pa je v baltičkih pokrajinah, ki so za carizem takorekoč že izgubljene. Po mestih in po deželi imajo ustaši vso moč v rokah; v Rigi, takorekoč pred nosom Peterburga, se je vojaštvo pridružilo upornikom. Ustanovljena je neodvisna vlada. Po pokrajini je 60.000 oboroženih ustašev. Vlada hoče vse čete iz peterburškega vojnega okraja poslati v Livlandijo. Ali kaj bode doma? In kaj bode vojaštvo zunaj počelo?

Iz Kovna je gubernator pobegnil. Izmed tujcev beži, kdor le more. In kako so se izpremenili nekdanji tirani? Socialno-demokratsko „Načalo“ opozarja n. pr. na sledeči slučaj: Gubernatorju vzhodne Sibirije grofu Kutajsovu, ki je bil znan kot izvenredno okruten — krvave dogodke v Romanovki ima on na duši, — je naročil surovo, naj pusti zapreti brzojavne in poštne uradnike, ki so vstopili v stavko. In Kutajsov ni slušal, češ — zahteve štrajka-jočih so opravljene. Vedel je, da ga Dumovo odstavi. Ali bolj kakor ministra, se je bal revolucionarjev? — Pesniki kakor Minskij in Balmort, ki so nekdanj plavali v sami dekadentni mistiki, so danes sotrudniki revolucionarnih časnikov in mladi Suvorian, nekdanji panslavist, objavlja v svojem listu oklice delavskih delegatov ...

Carizem leži v agoniji.

Domače stvari.

Ljubljanski občinski svet je imel zopet sejo, ali o volilnem redu ni bilo govora. Kaj se hoče zavleči to stvar ad calendae graecas? Načrt je tiskan, občinski svetovalci ga imajo in za študiranje menda ne potrebujejo celo leto. Kdaj pride torej na dnevni red?

ga dobi vselej od postajevodje orožnikov, se nasloni na okno, tako da visi kadeča se pipa ven. Kakor se izgublajo oblaki dima v temi, hité njegove misli daleč proč iz gorovja, v ljubljeno hišo staršev, v lepo izbico, kjer je vzrastel in kjer moli mati zanj.

Kakšno veselje je imela dobra mati, ko jo je prvičrat blagoslovil novo posvečeni duhovnik, njen sin. In vsaki dan se ponavlja v materinem srcu sreča, da ima sina duhovnika. Da bi le še kmalu dosegel župnijo, da bi imel lahko mater vedno pri sebi! Kako je blažen, da sme biti duhovnik! Nikomur ne more opisati te sreče; a tam gori je eden, ki jo pozna.

Pipa mu je ugasnila v teh sanjarijah. Postavi jo na navadni prostor in upré pogled v svetla cerkvena okna.

Kakšni dnevi so bili pač, ko je po večerji lahko posvetil nekoliko ur popolnoma sam pobožnosti v sveti tišini cerkve pred podobo v oltarju!

Ali opaziti je moral, da take reči niso bili všeč župniku. Ni mu sicer ničesar na-

Revizija liberalnega programa daje vsemu slovenskemu časopisju snovi. Ako bi bile naše razmere količkaj normalne, bi se moralo res reči, da je tak dogodek važn za politično življenje. Z določevanjem programa mora navadno računati dotična stranka sama, pa tudi vse druge stranke, ki z njo bodisi konkurirajo ali pa se bojujejo. Toda pri nas ni izprožila nameravana revizija liberalnega programa nikjer resničnega zanimanja; kdor piše o njem, dela večinoma dovtip, ali pa se zmeni za celo stvar komaj mimogrede. Za liberalno stranko je to slabo znamenje. Ali kako naj bi bilo drugače, ko v njenih lastnih vrstah ni opaziti nobenega življenja in niti tako važna stvar, kakor revizija programa, ne more zbuditi njenih speci duhov. Stranka je pač decimirana — to čivkajo vrabci po strehah. Cela vrsta starejših pristašev je že ušla — deloma direktno, deloma po ovinkih — v klerikalni tabor, mlajši elementi ji ne pristopajo ali pa se hitro poslovo, tako da je že več disidentov, kakor zvestih sledbenikov; kar jih je še ostalo, so zlovoljni, nesložni in ne zaupajo drug drugemu. Celo mladi streberji, ki že danes iščejo okraje, v katerih bodo nekoč kandidirali, si nočejo pokvariti politične kariere z vstopom v liberalno stranko. To je gotovo neprijetna situacija; toda ako stranka sploh se živi in ako ima kaj volje za življenje, bi morala v času, ko se pripravlja na reorganizacijo, napeti vse moči, da si ustvari nov temelj in da zbere vse, kar bi se moglo bojevati pod njenimi zastavami. A kaj vidimo? «Slov. Narod» sproži misel, da je treba revidirati program. A do danes še ni strankine izjave, ali se res namerava kaj takega ali ne. Shod zaupnih mož je takorekoč pred nosom, a še ne ve nihče, kakšno nalogo ima.

Revizija programa vendar ni kaj takega, kakor tarokova partija, da sede par ljudi k mizi, vzame karte v roke pa napoveduje pagate, kontre in rekotre. Niti najidealnejša stranka ne bode brez priprave v enem dnevu revidirala programa tako, da bi redakcija odgovarjala mišljenju stranke. Najprimitivnejša zahteva bi bila vendar, da pove izvrševalni odbor, katere točke se misli revidirati in v kakšnem smislu, pa da se potem razbistrijo mnenja — v časopisju, na shodih i. t. d. — da pridejo zaupniki orientirani in pripravljeni na zbor. A tukaj? Živ krst se ne zmeni za to, kar se namerava; nihče ne pove ničesar, nihče ne vpraša. In taka revizija programa naj bi bila resna in naj bi regenerirala stranko?

Občinski svetovalec gosp. Turk je bil ta teden pred okrajnim sodiščem v Ljubljani,

ravnost prepovedal, ali kaplan je moral slišati dosti zbadljivih besed od svojega predpostavljenega, še več pa od kuharice. Enkrat ni bilo najti cerkvenega ključa, drugič se je reklo, da so hišna vrata zaprta. Duhovniku pa mora biti volja predpostavljenega sveta in zato ostaja sedaj zvečer sam v svoji sobi. Saj ga tudi tukaj cerkvi tako blizu, da vidi skozi okno lahko na oltar in tja pošilja lahko svojo zahvalno duhovniško molitev.

Dolgo je klečal. Končno vstane. Noč se je spustila v dolino, zrak se je ohladil.

Kaplan Hercog je že legel v posteljo. Okno ostane odprto celo noč. Žabe v jarkih po trati in tisoč cvrčkov mu poje pesem uspevanko. V daljni daljavi zalaja pes. Težki koraki pridejo po stopnicah, kmalu se zaprososedna vrata. Gospod župnik je izpil svoj večerni delež.

Dalje prih.

tožen radi žaljenja časti, ker je zmerjal okrajno bolniško blagajno in njenega kontrolorja s drugo Vičiča. Gospod Turk je nekoliko nagle krvi, nekoliko pa osaben in če se vrhutega pomisli, da mnogo obrtnikov prav nisano gleda na bolniško zavarovanje delavcev, se že lahko razume, da mu jezica včasih malo prekipi. Najbolj pa ga pač jezi, da upravljajo v bolniški blagajni socialni demokratje. Ta jeza mu je seve la prosta, ne opravičuje ga pa, da zmerja odbornike bolniške blagajne s požeruhi in podobno in da žuga njenemu kontrolorju, da ga vrže ven. V takem slučaju je že dobro poskrbeti, da se jezica nekoliko ohladi. Pri obravnavi je sicer gospod Turk skušal tajiti in njegov zagovornik g. dr. Triller je za pričó citiral celo — «Rdeči Prapor», češ v našem listu ni bilo rečeno, da je imenoval odbor «požeruha» i. t. d. Taka juristarija je vendar prefiná. «Rdeči Prapor» seveda ni priobčil stenografičnega protokola o tisti sceni in končno ne more nihče zahtevati od nas, da publiciramo fotografijo gospoda Turka. Če pa smo blagi in če surovosti niti v reprodukciji ne ljubimo, se odtod vendar ne sme izvajati, da pričamo za gospoda Turka. Sodišču so dokazi blagajne, ki jo je zastopal gosp. dr. Tekavčič, popolnoma zadostovali in gosp. Turk je bil obsojen na 50 kron globe, odnosno na pet dni zapora, njegov hlapec P., ki se je udeležil zmerjanja, pa na 48 ur zapora. Zato se ima pač tudi zahvaliti g. Turku in seveda — samemu sebi, nikakor pa ne bolniški blagajni, kakor bi bil stvar rad prikazal gosp. zagovornik. V bodoče bodeta menda oba imela bolj hladno kri, pa bo dobro.

Javna prodavanja o prvi pomoči pri nezgodah, o higijeni premogarjev in njihovih boleznih imel bode pričenski s 7. prosincem 1906 okrožni in bratovske skladnice zdravnik dr. Zarnik Tomo v Zagorju ob Savi vsako nedeljo med pol 9. in pol 10. uro v poslopju ljudske šole na Toplicah pri Zagorju. Vstop prost.

Plesni venček priredi odbor socialistične mladine v Trstu v soboto, 6. januarja 1906 v dvorani Delavskega Doma, ki bode pri tej priložnosti primerno okinčana. Čisti dobiček je določen izobraževalnim namenom. Ples začne ob pol 9. uri zvečer in je združen z raznimi drugimi zabavami.

Proč z nemarnostjo! Za nedeljo je bil sklican ljudski shod, ki se je imel vršiti v areni «Narodnega doma» v Ljubljani z dnevnim redom: 1. Kaj bode z volilno reformo? 2. Delavsko časopisje. Shod se ni vršil. Odpovedal ga je sklicatelj sam, ker se je zbralo v areni samo okrog 200 udeležencev. Ra zumemo, da ima vsaka stvar svoj uzrok; morda je bil Silvestrov dan res ponekod nepripraven za shod, menda tudi agitacija ni bila tako živahna, kakor bi morala biti. Ali vse to ni zadostno opravičenje za preslabo udeležbo. Pravimo preslabo — z ozirom na dnevni red. Za marsikateri predmet bi bilo to zadostovalo. Ali kadar se govori o volilni reformi, mora biti izza vsega, kar so ljubljanski delavci že storili, njih zanimanje veliko bolj očitno. Sodrugi, ki mislijo morda, da je volilna reforma že popolnoma zagotovljena, se zelo motijo. Delavci se nimajo zanašati na hikogar, kakor na svojo lastno moč in to morajo pokazati. Kar je ministrski predsednik Gautsch obljubil, je še prav malo in če ne bi imela volilna reforma druge garancije, bi stala na dokaj slabih nogah. Da je vlada obljubila načrt, je pripisati velikanski volji avstrijskega delavstva in enerzija barona Gautscha bode segala tako daleč, kakor enerzija delavcev. Stranke, ki imajo večino v državnem zboru, so v duši z malimi izjemami vse nasprotno splošni in enaki volilni pravici. Večinoma jo presojujejo samo z nacionalnega stališča, pa iščejo glasovite «kautele», da si zavarujejo svoje koristi. Nemci hočejo čuvati svojo hegemonijo v državi. Poljaki hočejo ostati v Galiciji absolutni gospodarji, vse slovansko nacionalno stranke bi rade pridobile popolno pravico in

še obstreli povrh. Krščanski socialci hauzirajo s svojim petletnim bivanjem v volilnem okraju; nemški liberalci modrujejo o «davčni moči»; slovenske stranke trdijo, da nobena dežela ne sme izgubiti ne enega mandata, tudi če jih ima več, kakor ji gre po številu prebivalcev. To je toliko nasprotnih zahtev, da se iz njih nikoli ne bi izlegla pametna postava. In baron Gautsch se hoče pogovarjati s strankami. Slišati hoče njih egoistične želje, ki strme za popačenjem splošnosti in enakosti. Volilna reforma pa zanima v prvi vrsti delavce in delavce mora slišati ministrski predsednik, delavce mora slišati tudi državni zbor. Nikakor torej še ni čas, da bi delavci odložili orožje, a če bi bili shodi za volilno pravico tako obiskani, kakor zadnji, bi vlada mislila, da je delavska energija pojenjala in da lahko reformira volilno pravico kakorsibodi. Vse dosedanje gibanje, vse velikanske nastope delavstva pa bi smatrala za igrarijo, za komedijo.

Kdor pozna dušo našega delavstva, ve dobro, da noče odjenjati od svoje pravice in da je res pripravljeno na najintenzivnejši boj za splošno in enako volilno pravico. Ali v sedanjem času ni dosti, da je delavec samo v duši prijatelj splošne in enake volilne pravice, temveč pokazati mora svojo ne-podbojno voljo vsaki. Prepričani smo torej, da v taki zadevi ne bode več tako slabo obiskana shoda, kakor je bil zadnji, marveč da se pri prvi priložnosti pokaže odločnost delavstva opet z isto močjo, kakor tekom celega sedanjega gibanja. Boj ni šala. In če je vse na Slovenskem podobno slami, ki gori nekoliko hipov z visokim plamenom, pa zapusti kupček pepela, ne smejo biti delavci taki. Delo, ki so ga začeli, je treba tudi dokončati — z vso resnostjo. Pri prvi priložnosti torej vsi na krov, pa dokažite, da nima nihče pravice, dvomiti o vaši železni volji.

Slovenska liberalna stranka je pač taka, da ji ni para na svetu. Ko so rekli, da morajo sklicati zaupnike, da slišijo, kaj sodijo o volilni reformi, bi se bilo še lahko volmračilo ta korak tako, da se hoče vodstvo stranke informirati. To bi bilo sicer tudi brez smisla, kajti če ima stranka splošno in enako volilno pravico na programu, je naravno, da ne more biti pristav stranke tisti, ki zahteva drugačno volilno «pravico». Ali to bi se bilo še nekako razumelo. Toda ne! Stranka je pravi unikum, kajti vodstvo samo ne zavzema nobenega stališča spričo volilne reforme, vsaj ne, ako se ne vidi vodstva cele stranke v osebi drja. Tavčarja. Ako je osem voditeljev liberalne stranke skupaj, imajo sedem različnih mnenj o volilni pravici. In to — pravijo — je še stranka! Kaj pa so torej vredne izjave take stranke? V deželnem zboru so vendar liberalni poslanci zahtevali, naj vlada predloži načrt splošne in enake volilne pravice za državni zbor. Glasovali so tudi za predlog, ki zahteva enak načrt za deželni zbor. Na shodu dne 28. novembra je dr. Triller pred najmanj 12.000 ljudmi v imenu «narodno-napredne» stranke izjavil, da je za splošno in enako volilno pravico. In danes je vsak liberalni vodja družega mnenja! Ali zasluži taka stranka še kaj zaupanja? Kakšno nalogo more še imeti, kakor da likvidira?

Pa se «Slov. Narod» čudi, da je vse nasprotno taki stranki! Naša zadača pač ni, lomiti kopje za mlade radikalne elemente med meščanstvom. Razumemo pa pač lahko, da si stavljajo vsi resnično svobodomiselnih ljudje, ki niso politični streberji, za prvo nalogo, razrušiti tako stranko. To je namreč prvi pogoj, da se omogoči svobodno in celno meščansko politiko na Slovenskem. Stranka, ki nima programa, ne načel, ne vodstva, ne vloge, ne skupnih interesov, ne pomladka, ne življenja, je samo na poti. In kakor se mora v jeseni pomesti suho listje, ki je popadalo z drevja, tako je treba pospraviti ostanke take stranke. Tudi resen boj proti klerikalizmu hode šele tedaj mogoče. Kajti stranki, ki v nobeni stvari ne ostane zvesta

svojemu programu, tudi ni mogoče zaupati, da ostane protiklerikalna. Edino je še vprašanje: Ali je med slovenskim meščanstvom še toliko mladosti, živavosti in resne volje, da si modernu, duhu časa primerno struga odre pot — tudi črez grob nekdanjega liberalizma.

Žensko društvo za volilno pravico. Kakor slišimo, pripravlja splošno žensko društvo v Ljubljani protest proti tisti določbi novega občinskega volilnega reda, ki jemlje dosedanjim volilkam volilno pravico. Bilo bi pa umestno, da bi društvo tudi javno nastopilo.

«Slovenski Narod» se veseli, da so se slovenski delavci naveličali volilne pravice. Menda misli, da so njegovi argumenti tako sijajni, kakor so nedosledni in zmšanji. Toda «Narod» se moti. Ako je njegovi gardi neprijetno, da bi se morali liberalni kandidatje povpeljati splošne in enake volilne pravice bojevati za mandate, pri čemur je zmaga včasih dvomljiva, je to delavcem vseeno in od svoje pravice ne bodo popustili niti za las, pa če se «Narod» še tako zvija. Naučili so se slovenski delavci pač eno: Da namreč na Slovenskem ni liberalne stranke in da besede liberalcev niso vredne piškavega oreha. Ako bi liberalna stranka res še živela, tedaj vsaj ne bi mogla dovoliti «Narodu», da jo postavlja ne laž — v njenem lastnem imenu. Čudimo se le liberalnim drželnoborskimi poslancem in pa dr. Trillerju, da se niso našli besedice protesta proti pisavi «Slovenskega Naroda». Čeravno je «Narod» glasilo «Narodne Tiskarne» in je liberalna stranka sploh brez lista, velja vendar «Narod» za časopis stranke, vsaj za časopis, ki izraza njeno mnenje. In da more tako bist danes zopet pisati proti splošni in enaki volilni pravici, ne da bi eden izmed tistih, ki so se v imenu stranke angazirali zanjo, ugovarjal, je vendar nekam čudno. Ljubljanski delavci pa bodo že še pokazali, da ne izpreminjajo svojih načel tako kakor «Narod». Pa še kmalu.

«Slovenec» pa misli, da je prišel čas, ko se lahko postavlja. Ker je bil nedeljski shod slučajno slabeje obiskan, pripoveduje tistim, ki mu hočjo verjeti, da spravijo samo klerikalci lahko velike shode skupaj. To seveda lahko pripoveduje tistim, ki sami ničesar ne vedo. V resnici bi bili klerikalci trobili, da so imeli velikanski shod, ako bi bilo k njim prišlo toliko ljudi, kolikor jih je bilo v nedeljo v areni. Saj vendar vemo, kakšna udeležba je navadno na klerikalnih shodih. Razlika je samo ta, da socialni demokratje niso taki demagogi, kakor klerikalci. Ako imajo oni shod s tidesetimi udeleženci, napiše «Slovenec» ugodni članek; ako pride pri socialnih demokratih za tako važen predmet premalo ljudi skupaj, tedaj ne zborujejo. Socialnim demokratom ni treba imeti strahu, ako odpovedo shod, dobro vedoči, da bodeta «Slovenec» in «Narod» obračala stvar po svoje; klerikalcem pa je zunanost vse. In ta razlika pomeni mnogo.

Organizizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci.

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitnem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Strokovni pregled.

Pasivna rezistenca traja še vedno na severni železnici. V Olomucu je kolodvor prenapolnjen z vozovi. Za vlake, ki prihajajo in odhajajo, je samo en tir prazen. Od Moravske Ostrove do Krakova je vsak promet z blagom ustavljen. Celo brzovlaki imajo po več ur zamude. Severna železnica je poskusila s terorizmom ter je posadila nekoliko uslužbencev na cesto s čemur pa le podpihuje ogenj. Sicer pa se je uprava toliko vdala, da je vstopila v pogajanja z železničarji.

Štrajk v Hrastniku je izbruhnil hipno dne 20. m. m. Neposredni vzrok mu je bil krivična kazen, katero bi imel plačati nek rudar in surovo ter ošabno postopanje prometnega vodje inženjerja Schnecerja. Zjutraj je stalo že vse delo v Hrastniku, popoldne pa tudi na Ojstrem. Delavci so stavili svoje zahteve in se pričeli pogajati. Pogajanj so se udeležili sodrugi delegatje rudarske zadruge, zaupnika Linhart in Rinaldo, nadkomisar Prahl, rudniški komisar Strgar in dir ktor Seiller. Nekateri manjše zahteve je direktor takoj dovolil (kazen Korbarja se prekliche, «Verbruchi» se ne kaznujejo, streha na separaciji se napravi takoj i. t. d.) Zvečer so imeli rudarji shod, na katerem so sklenili nadalje štrajkati. Drugi dan zjutraj se je vršila v rudniški pisarni preiskava proti inženjerju Schnecerju. Zaslislalo in protokoliralo se je celo vrsto pritožeb, delegatje pa so obljubili, da bodo še druge slučaje oblasti pisмено naznanili. Popoldne je bil shod, na katerem se je sklenila rezolucija, ki določuje: Delo se prične zopet začasno pod pogoji, da izjavi inženjer svoje obžalovanje nad zadnjimi dogodki in se zaveže v bodoče le pravično uelati; da se vzame obojestransko že dovoljene zahteve na znanje in da predloži direktor upravnem svetu na Dunaju nove zahteve. To rezolucijo so nesli zaupniki v pisarno, kjer je bila takoj podpisana. Mnociča pred graščino pa je zahtevala ustmeno onravično inženjerja. To se je tudi zgodilo. Pred graščino se je vršil socialistični shod. . . . S tem je bila stavka končana. Nove zahteve, na katere hočejo rudarji do 9. prosinca odgovor, so sledeče: 1. Poleg t. zv. «gres»-premoga naj se daje rudarjem za kurjavo tudi gotovo mero premoga v kosih (Stückkohle), dokler se separacija ne spremeni, da zamorejo dobiti premog v kockah (Würfkohle). 2. «Geding» naj se tako uredi, da zamore zaslužiti rudar pri srednjem delu najmanj 3 K. Ako ne pride med prometnim vodjo in rudarji do sporazumljenja, preišče direktor zadevo in se ozira pri tem na nasvete lokalnega odbora zadruge. 3. Osobju pri strojih in v delavnicah ter kurjačem se poviša plače, da dozejo zneske trboveljskih plač. 4. Zidarjem se dostavi material na številko. — Razvidno je na prvi pogled, da so vse te zahteve utemeljene. Hrastniški profesionisti in kurjači dobe plače od 140 K do 280 K. Zidarji morajo sami kopati pesek in pol ure daleč nositi material. Za kurjavo pa dobe rudarji «gres», ki je nepraktičen. «Gedingi» so danes tako postavljeni, da nekateri delavci sploh po cele mesece ne zaslužijo niti vinarja. A povedati je treba, da se bo te zahteve le z bojem doseglo. Pripravljajte se tedaj, sodrugi!

Zahteve trboveljskih rudarjev. Na shodu dne 23. dec. so sklenili trboveljski rudarji po referatu sodruga Linharta sledeče zahteve: 1. Plača vseh jamskih in zunanjih delavcev naj se zviša za 20 odstotkov (kakor zagorska zahteva). — 2. Plače naj se odmerijo odslej od hunta in ne več od tone (ker se na tehtnici jako veliko izgubi). — 3. Delavkam na «Versatzu» naj se daje «herrensiht» po 160 K, kadar ni treba «Versatza». — 4. Pri sekanju odkopov naj dobe vsi 4 rudarji «herrensiht» 3 K. Pri «pecanju» naj se računni cele 3 m. — 5. Za prevoz lesa se določi posebnega voznika (lauferja). — 6. Olje naj kupi družba direktno od producenta ter ga

oddaja za lastno ceno. — 7. Strojvodjam in strojnemu osebju naj se daje mesečno plačo. — 8. Za izredne nočne shte naj se daje tesarjem dvojno plačo. — 9. Pri delu na številkah čez 30° se plačaj za vsak slučaj herrensiht 3 K. Odgovor za te zahteve se pričakuje najkasneje do 8. prosinca 1906. Na delo rudarji!

Velika rudarska nesreča se je primejala dne 20. m. m. med 10. in 11. uro dopoldan v rovu «Helena» v Novem Sedlu na Češkem. Vsled požara v rovu je poginilo 18 rudarjev, ki zapuščajo 14 udov in nad 50 sirot. Po vsem, kar je doslej znano, je nesreče kriva zanikrnost podjetja, ki ni pravčasno poskrbelo za novo tesarsko uredbo in pa nemarnost nadzorstva, ki pregleduje varnostne naprave v jamah preveč površno.

Obravnave železničarske organizacije so končane skoraj z vsemi privatnimi železnici. V zadnji uri je dovolila tudi severna železnica sprejemljive koncesije, tako da se je ustavilo pasivno rezistenco. Obravnave se vodijo se s češko severno železnico in pa z železnico Dunaj-Aspang.

V hrastniški tovarni za steklo vladajo razmere, ki se rogajo vsem določbam o delavskem varstvu. Kakor se nam poroča, se rabi za delo otroke izpod stirinajst let, kar je v takem podjetju posebno hudo. Streha steklarne je večna nevarnost za življenje delavcev, ker je že tako izprhnjena, da se vsak hip lahko podere in zastuje delavce, ki so tam vposleni. Dne 14. m. m. je padel skoraj 4 metre dolg tram s strehe, vsled česar so delavci ustavili delo. Ali mojster jih je zapodil nazaj in morali so delati v trajni nevarnosti za življenje. Ako bi začel padati sneg, nastopi lahko prav kmalu katastrofa. Okrajno glavarstvo v Celju naj bi se prepričalo o teh razmerah in naj bi poskrbelo, da se takoj ukrene vse, kar je potrebno za varnost delavcev. Kadar bi bilo nekoliko mrtvih, bi bilo že prepozno.

Železničarska konferenca je bila dne 29. decembra v Trstu, 30. decembra pa v Ljubljani. Udeleženi so se delegati vseh važnejših postaj državne in južne železnice od Trbiža, Brežic, Reke, Pulja do Trsta. Centralo železničarske organizacije je zastopal sodrug Weigl, ki je poročal o obravnava organizacije in zaupnikov z železnim ministrom v pogledu južne železnice. Naznanil je, kaj se je doseglo in je pojasnil, kako naj postopajo železničarji različnih kategorij v posameznih postajah glede izpolnitve tistih želja, ki sedaj niso bile izpolnjene. Njegovo poročilo se je v obeh mestih vzelo na znanje. O organizaciji in agitaciji se je na obeh konferencah razvila živahna debata. Delegatje so poročali o položaju v posameznih postajah. Sklenjeno je, da se ustanovi v Trstu strokovno tajništvo, ki se ga v prvi vrsti udeležijo železničarji. Za tajnika je izvoljen sodrug Josip Kopač. Ljubljanskim podružnicam je konferenca svetovala, naj pretresajo, ali ne bi kazalo, da se združijo v eno podružnico, kar bi olajšalo delo. Splošno se izreklo mnenje, da bi bil tak korak zelo koristen in bi se organizacija tedaj zelo povzdignila. Železničarji v Borovnici žele lastno vplačevalnico, ki jo ustanovi centrala.

Mizarskim pomočnikom! Solnograski mizarski pomočniki razglasaajo sledeče: «Mizarski mojstri v Solnogradu so nas dne 16. oktobra 1905, ko se nismo hoteli udati njihovi volji, izključili. Bojevali smo se 24 tednov leta 1898 in 1899 za okrajšanje delavskega časa od 10. na 9½ ure. Po dogovoru je imelo služiti skrajšanje za pol ure v ta namen, da se podaljša počitek opoldne. Sedaj nam hočejo podjetniki vzeti te pol ure in če bi se jim to posrečilo, nameravajo priti z zahtevami, ki bi nas potisnile za deset let nazaj. Ker smo že izključeni, naj imajo tudi podjetniki kaj od tega. Preden se vrnemo v delavnice, moramo doseči deveturni delavnik. Podjetniki se trudijo na vse pretege, da bi navabili stavkokazov v Solnograd in nas tako prisilili, da se vdamo. Cenjeni sodrug, skrbite za to,

da ne gredo mizarski pomočniki v Solnograd. Tedaj je zmaga gotova in veljala bode tudi za vas.

Shodi.

Zagorje. Dne 17. m. m. se je vršil pri nas v Zagorju po želji vseh rudarjev javen rudarski shod, na katerem se je razpravljalo o sedanjih razmerah v rudokopih in končno se je sprejelo resolucijo, v kateri se je pozvalo delegate rudarske zadruga, da predložijo rudniškemu ravnateljstvu spomenico z zahtevo 20 odstotkov povišanja akorda, pri 30 stopnjah vročine šesturno delo, zvišanje deputatnega premoaga, kakor tudi da se popravi stanovanjanja in skrbi za svežo vodo v rovih. Na spomenico ima družba odgovoriti tekom 14 dni. V slučaju odklonitve zgoraj omenjenih zahtev, se sedaj ne bode odgovorilo s stavko, pač pa s pasivno rezistenco. Ker se v rudokopu to jako lahko porabi, bodisi pri kopačih, kakor voznikih, če se ravnaajo po raznih naredbah rudniških oblasti, bode v tem slučaju polovico manj producirali in rudniška družba bode imela gotovo večjo škodo, kakor v času stavke. 2 K 10 vin. bode morala plačati, ker se je zavezala da se kopačem manj ne plača. Rudarji pa bodo, namesto da bi napravili po 5 vozov premoaga, samo enega in kmalu se bode poudila družba, da bode na dan, ko sedaj izvaža po 40 vagonov, samo kakšnih 10 in boljše bo plačati po 3 K za 40 vag., kakor pa 2 K 10 vin. za 10 vag. Organizacija pa bode preskrbela, da se rudarje pouči, kako da se naj obdržajo. Na zborovanju, ki je sodrug Cobal razpravljalo o pasivni rezistenci, je bilo opaziti, da so rudarji pripravljani, porabiti to novo orodje, ako družba ostane trdoglavna. Radi tega svetujemo družbi, da vstreže delavskim zahtevam, ker drugače bode krivda, da se začne boj, iskati po njej. Svetujemo pa ji radi tega se bolj, ker so stavili rudarji v Trbovljah in Hrastniku enake zahteve, razburjenost pa je tamkaj še večja.

Kontovelj pri Trstu. Dne 25. decembra ob 4. uri popoldan je bil na Kontovelju ljudski shod, ki ga je sklical trzaski politični odbor jugoslovske soc. dem. stranke. Shod je vodil sodrug Jernejčič. Poročal je sodrug Kopač temeljito o splošni in enaki voljni pravici ter je očitil položaj, ki je nastal po zadnji izjavi ministrskega predsednika. Govoril je tudi g. M. Nabergoj o slovenskih solah, ki so prisle na ta shod kakor Pitat v «credo». Potem je govoril sodrug Jaka Škrbic. G. Anton Starc je želel razna pojasniti, ki mu jih je sodrug Kopač takoj dal. Dvorana «Narodnega Doma», kjer se je vršil shod, je bila natlačeno polna in poslušalci so se vidno zamicali za stvar.

Trst. Italijanska liberalna stranka, ki bi rada sama sebi natvezila, da se živi, je sklicala dne 17. decembra javen shod v gledališče «Fenice». Velikega shoda pa v Trstu dandanes ne more biti brez socialnih demokratov in tako so imeli tudi na tem shodu večino. Shod bi se bil popolnoma v redu izvršil, ako bi ga bil znal liberalni predsednik ravnati. Ali temu ni bil kos. Ko je prišel znani Venezian do besede, je nastal velik hrup, ker je bilo ljudstvo sila razburjeno proti liberalcem. Sodrugi Pittoni je hotel narediti mir, kar bi se mu bilo gotovo posrečilo, a predsednik je bil tako neroden, da je končno vladni zastopnik razpustil shod. — Socialno demokratična stranka je tedaj sklicala drug shod na 25. decembra v Politeama Rossetti in je povabila tudi drja. Veneziana, ki pa ni prišel. Na razpravi je bil znani reakcionarni učni red, ki ga je izdalo naučno ministristvo, ter pastirski list škofa Nagla. Zlasti poslednji je silno razburil ljudstvo in komisar se je nekolikokrat pripravljalo, da razpusti shod, do čegar pa vendar ni prislo. Tako se je shod, na katerem je poročal sodrug Pittoni, v redu zaključil.

V Judendorfu pri Ljubnem je v nedeljo ob 9. uri dopoldan velik rudarski shod. Poročevalec je sodrug Etbin Kristan. Slovenskim rudarjem se priporoča, da se ga udeležijo polnoštevilno.

Društvene vesti.

Društvo „Ljudski oder“ v Trstu poziva vse člane, ki še niso dobili izkaznice za leto 1906, naj pridejo po njo v društvene prostore. Vse tiste, ki so zaostali z društvenimi doneski, pa poziva, naj jih pridejo plačati.

Društvo uslužbencev ces. kr. glavnih skladišč v Trstu naznanja: Ker je dovolj sredstev na razpolago, je odbor sklenil, dati bolnim članom bolniško podporo že v drugim tednu bolezni. To ni smatrati kot dobrodelnost, temveč kot pravico vsakega člana.

Javno predavanje v Ljubljani. Splošno žensko društvo in Šolska matica sta priredili dne 27. decembra javno predavanje o igri v vzgoji otrok. Predaval je gospod ravnatelj Henrik Šrajner iz Maribora. Priznati moramo brez laskanja, da je bilo predavanje čisto nekaj novega, nekaj krasnega za slovensko občinstvo. Predavatelj je naglašal, da mu je namen predavati o tem predmetu zaradi tega, da vzbudi zanimanje zanj in da navaja tudi učiteljstvo do daljnjega dela. Snov je razdelil na več tipov, po katerih lahko delimo igre. Na vzgojo vpliva vsa okolica; pri vzgoji bi morala sodelovati pa posebno dom in šola skupno. Pri vzgoji moramo respektirati vedno otrokovo voljo, ker drugače ni pravega uspeha. Otroci igrajo glavno za življenjski boj. Navajal je predavatelj jako priproste primere iz otroškega življenja. Čim bolj priproste so igre, tem boljše so. Omenjal je tudi Fröbleve igre, ki se uprizarjajo po otroških vrtcih. Igre so dobre, a vadijo se popolnoma napačno, ker gre tam vse na komando. Vrtnarice vzgajajo otroke le zato, da pokažejo, kaj so se otroci, seveda mehanično, naučili; od ene do druge priredbe, na katere potem vabijo stariše, sorodnike i. t. d.; pri tej vzgoji trpi pravi namen. Z igrami se bistrijo tudi čutila; posebno važni so vid, sluh in tip. To so glavni čuti. Vse igre, pri katerih se vezbajo čutila, seveda zopet po volji otrokovi, so koristne. Metanje žoge, streljanje z lokom, petje, igra slepa miš itd. Priznati moramo da je g. ravnatelj izkušen pedagog in da ima glede te snovi, ki jo je obravnaval, moderne nazore, ki jih na predavanjih se nismo čuli. Gospod predavatelj zavrača šibo in to je prav, dasi jo protežirajo se stariši in tudi nekateri učitelji vsaj «za doma». Jako umestno bi bilo, da bi se prirejali večeri za stariše; prav zadnji čas bi pa tudi bil, da bi nastopali strokovnjaki kakor je gospod ravnatelj pred delavstvom v strokovnih društvih. Zadnji čas bi pač bil, da se odpravi vse predsodke, pa se stopi med ljudstvo. — Predavanja se je udeležilo precej dam, nekaj učiteljstva in dijakov.

Zahvala.

Podpisana se toplo zahvaljuje slavni zvezi delavcev s kamnom, za mnogobrojno udeležbo pri pogrebu njenega rajnega soproga Martina. Zahvaljuje se odboru za njegovo požrtvovalnost in vsem, ki so položili vence na krsto milega pokojnika.

Nad nastopom gospoda Čargota, ki je povzročil razburjenost na trgu med pogrebom, izrekam svoje obžalovanje.

V Nabrežini, dne 10. dec. 1905.

Jožefa Kosmin.

Dopisi.

Trst. (Volitve v davčno komisijo. — Skofova okrožnica. — Klerikalna stranka.) Blizajo se volitve v cenilno komisijo za osebni dohodninski davek in treba bode, da se oglasi tudi socialni demokraciji. Te volitve so dosti važne, saj ni vseeno, kdo ceni in na kakšni podlagi se nadpisuje osebni davek. Tržaški delavci imajo dostikušenosti, ki jim pokazujejo, da se ravno tistim, ki se najtežje branijo, često odmiri več, kakor bi morali plačati v smislu zakona. Iztirja se brezobzirno, a rekurirati skoraj nima smisla, kajti pričakovati, da davkarja kaj povrne, je takorekoč utopija. Na drugi strani pa delavcem tudi ne more biti vseeno, ako se takim, ki imajo dosti, premalo predpiše. Z ozirom na to sta izdali italijanska in jugoslovanska socialno demokratična stranka v Trstu sledeči oklice:

«Delavei!

Meseca januarja 1906 se vrše volitve v komisijo, ki ima ceniti davek od osebnih dohodkov, katerega plačujejo tudi delavci v velikem številu, kajti plačati ga mora vsakdo, ako ima več kakor 1200 kron letne plače.

V interesu vsakega delavca je torej, in njegova dolžnost je, da se udeleži volitve v cenilno komisijo za osebni dohodninski davek, ki ima določati, koliko davka naj plača vsakdo, kdor ima gori omenjeni dohodek.

Delavci! Vaši interesi bodo le tedaj dobro in pravilno zastopani in varovani, ako bodo sedeli v cenilni komisiji možje Vasega prepričanja. Glasujte torej vsi za kandidate socialno demokratične stranke! — Da se objša volitev in da se kolikor bolj zagotovi zmago, je dobro, da izroči vsakdo izmed vas volilni in legitimacijski listek podpisan zaupniku ali pa v skladiščih naših zadrug. Vse drugo uredi politični odbor.

Tržaški škof Nagl je izdal okrožnico, o kateri razpravlja tudi «Edinost» — precej elastično. Priznava namreč, da diši preveč po politiki, da je bilo tržaško ljudstvo žnjo splošno nezadovoljno in zlasti učitelji, ki jim ni prav, da bi bili primorani, iti vsako nedeljo z otroci v cerkev. To je vse lepo. A če tudi nekaj politično klerikalna «Edinost» obsoja te reči, se nam zdi, da to ne izvira iz lastnega nagiba, temuč da je prišel razumljiv migljaj iz okolice. «Edinost» ni nasprotna škofovi zahtevi iz načela, ker ima služiti spremljanje otrok v cerkev samo klerikaliziranju šol in ker se hoče s tem udušiti razvoj vseh svobodnih in modernih idej v mladim življenju, temveč le zato, ker bi bilo hudo za starše in za otroke, ako bi zadnji morali hoditi k masi, ne da bi jih kdo iz družine spremljal v cerkev. Vse to je precej zofistično. In na vse zadnje je skoraj čudno, da si «Edinost» tako beli glavo s to stvarjo, kajti v mestu Slovenci itak nimajo šol. Ali nekaj družega je vmes. «Edinost» pravi namreč, da velja njena sodba samo za mesto, za okolico pa ne. In tukaj je treba nekaj povedati. «Edinost» in žnjo narodnjaki sploh ne marajo, da bi prišla okolica do modernega in

svobodnega naziranja. Da bi bili okoličanski otroci in z njimi učitelji prisiljeni, iti vsako nedeljo in vsaki praznik v cerkev, se ji zdi čisto prav. Menda pač zato, ker slutiti, da bi okoličani, čim bi se osvobodili katoliškega jarma, tudi od nje odpadli. Saj že danes nimajo družega ugovora proti socialistom, kakor da «ne verujejo v boga». Zato je «Edinost» namerila svoje puščice v tej stvari tudi proti socialistom. Svetujemo ji pa vendar, naj ne napenja loka preveč, ker bi utegnulo škodovati — njej. Ako «Edinost» tudi noče pa noče videti svobodne okolice, se bode vendar morala sčasom privaditi na to. Mi bodemo že pomagali. Ni dosti, biti samo narodnjak, kakor se «Edinostovci» često imenujejo, temveč treba je tudi delovati za izobrazbo naroda in za njegov duševni in gmotni napredek. Narod je lahko velik in združen, a če ni izobražen, bode zaostal za malimi pa omikanimi narodi. Bilo bi pač dobro, da nam «Edinost» enkrat pove, kakšni narodnjaki so njeni voditelji in kakšne nazore imajo. —

V novoletni številki plaka «Edinost», češ, da tukajšnja klerikalna stranka pridobiva tal in boji se, da bi ji utegnulo pristopiti tudi mnogo Slovencev. Kdo pa drugi? Saj obstoji cela «stranka» iz samih klerikalnih Slovencev. Vzgojo imajo pa ravno od »Edinosti» in od narodnjakov, ki nočejo razumeti, da je njih politika zagrešena in da si pleto šibo, s katero bodo sami tepeni.

Iz stranke.

Prizadetim sodrugom se naznanja, da je prepis med sodr. Linhartom in Čobalom poravnan.

Umetnost in književnost.

„Pod spovednim pečatom“. Založništvo romana, ki je pričel danes izhajati v našem listu, je pripravljeno izdajati ga tudi v zvezkih po tri pole, in sicer mesečno. Zvezek bo stal 40 vin. Prvi zvezek izide začetkom meseca februarja. Ves roman bo obsegal do 12 zvezkov. Naročila prosimo zanesljivo do 15. januarja t. l., ker pričnemo z izdajo zvezkov le, če se oglasi vsaj 500 zanesljivih naročnikov. Prvi zvezek bo imel tudi sliko pisatelja, kapelana Kirchsteigerja.

Žepni koledar za leto 1906 se še dobiva v naši zalogi. Kdor ga želi, naj ga naroči pravočasno. Dobiva se še samo v platno vezan po 72 vin., po pošti 10 vin. več. Po povzetju pridejo posamezni izvodi predragi, zatorej se prosi v interesu naročnikov, da pošljejo denar naprej.

Novo izvorno dramo v štirih dejanjih, ki igra v osmem stoletju, ob času pokristjanjenja Slovencev, v Korotanu, je sprejelo slovensko gledališče. Spisal jo je E. Kristan. Drama, ki je pisana v verzih, pride koncem januarja na oder.

A. Aškerc: **Mučeniki.** (VIII + 168 strani v 8°). Pri L. Schwentnerju v Ljub-

ljani je izšla nova Aškercova knjiga pod gornjim naslovom. To je zbirka pesmi, ki jim je zajeta snov iz dobe slovenske protireformacije, torej iz časa, ki je za zgodovino slovenskega naroda in duševne svobode jako važen in zanimiv. Poezija je pogumna. — Naslovni list je narisal F. Tratnik. Cena broširani knjigi je 3 K., po pošti 3 K 20 vin.; elegantno vezana velja 4 K 50 vin., po pošti 4 K 70 vin. Ocenimo objavimo.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Šešark, Šetenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Izjava.

Vsem sodrugom-delavcem naznanjam, da nisem nikoli govoril proti volilni pravici delavcev, kakor se mi podtika. Nasprotno je resnica, da sem pristaš splošne in enake volilne pravice in smatram, da je prav, ako jo delavci dosežejo.

V Podkraju, meseca dec. 1905.

Fran Rakar
gostilničar.

Sodrug, Delavec Berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogr. kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavc in pokalic

≡ v Zagorju ≡

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.